

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік, оподаткування та контроль ломбардів в Україні: сучасна
теорія та практика»

Виконавець

студент факультету менеджменту, обліку та
інформаційних технологій

Мельниченко Богдан Сергійович _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

Доктор економічних наук, професор

(науковий ступінь, вчене звання)
Артюх Оксана Валентинівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2024

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЛОМБАРДИ ЯК ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	5
1.1. Ломбарди у сфері фінансових послуг: значення, сутність, нормативна регламентація.....	5
1.2. Документальне забезпечення ломбардів к системі бухгалтерського обліку	10
1.3. Порядок відображення в бухгалтерському обліку операцій від ломбардної діяльності.....	14
РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА ПРАКТИКА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЛОМБАРДІВ	20
2.1. Загальна економічна характеристика досліджуваного підприємства.....	20
2.2. Особливості відображення ломбардних операцій у системі обліку та оподаткування.....	26
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ЛОМБАРДНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ	36
3.1. Аналіз кредитної діяльності ломбардних установ.....	36
3.2. Методичні аспекти аудиту фінансової звітності ломбардів.....	42
3.3. Ефективні заходи регулювання ринку ломбардних операцій...	49
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність теми. Економічний розвиток будь-якої країни світу залежить від добробуту населення. Втім часто виникають ситуації, коли людині у певному періоді життя тимчасово не вистачає коштів на придбання тих чи інших товарів, робіт, послуг, і тому вона звертається за допомогою до кредитних установ. Погодимося з тим, що на сучасному етапі стає невід'ємною частиною цивілізації так зване «життя в борг», коли досить велика частка населення вже не може обходитися без позичкового капіталу. У цьому сенсі роль ломбардів як кредиторів населення, покликаних підтримувати його платоспроможність, важко переоцінити.

Не викликає сумнівів, що створення широкої мережі ломбардів затребуване сучасним ринком позичкового капіталу. Через кредитування населення виявляється його потенціал, реалізація якого є своєрідним імпульсом економічного зростання країни. Тому уявляється дуже важливим у такому специфічному сегменті кредитних відносин розкрити основні аспекти діяльності отаких фінансових установ в нашій країні, та дослідити облік, контроль і оподаткування ломбардів у сучасній теорії та практиці.

Проблемні питання обліку та оподаткування фінансових установ розглядало багато дослідників, як-то: Бондаренко Н. М., Вінідіктова В. С., Власенко Н.О., Дика О. С., Клімова О. І., Кобилецький В. Р., Мирончук В. М., Миськова Т.О., Овдієнко В. М., Проскуріна Н. М., Сітенко В. О., Стечишин Т. Б. та інші. Проте на сьогодні залишаються відкритими чимало проблем у сфері обліку, контролю та оподаткування ломбардів, що і обумовило актуальність теми випускної роботи.

Об'єкт і предмет дослідження. Предметом дослідження є теоретико-прикладні аспекти обліку, контролю та оподаткування діяльності ломбардів. Об'єктом дослідження є фінансова-господарська діяльність фінансових установ України на прикладі ОВ ПТ «Ломбард-скарбниця».

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є розкриття загальних положень теорії та діючої практики у системі обліку, контролю та оподаткування ломбардів України з метою визначення напрямків їх удосконалення.

Для досягнення мети у роботі поставлені такі завдання:

- розкрити значення, сутність, нормативну регламентацію ломбардів у сфері фінансових послуг;
- розглянути документальне забезпечення ломбардів к системі бухгалтерського обліку;
- вивчити порядок відображення в бухгалтерському обліку операцій від ломбардної діяльності;
- навести загальну економічну характеристику досліджуваного підприємства;
- дослідити особливості відображення ломбардних операцій у системі обліку та оподаткування;
- здійснити аналіз кредитної діяльності ломбардних установ;
- розкрити методичні аспекти аудиту фінансової звітності ломбардів;
- розглянути ефективні заходи регулювання ринку ломбардних операцій.

Методи дослідження. У роботі використані загальнонаукові підходи (ретроспективний, нормативний, системний) та специфічні методичні прийоми: аналіз та синтез, спостереження, порівняння, формалізація, аналіз та інші.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти, нормативно-правові документи України у сфері обліку, контролю та оподаткування фінансових установ, навчальна література, наукові статті, монографії, матеріали конференцій, довідники, статистичні експрес-випуски, мережа Internet, а також засновницькі документи, первинна документація та облікові реєстри, фінансова, статистична та податкова звітність досліджуваного підприємства.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження сучасних теоретико-прикладних аспектів обліку, оподаткування та контролю ломбардів в Україні у роботі зроблені наступні висновки:

1. З метою розкриття теоретичних засад обліку ломбардів, як фінансових установ, у роботі розкрито їх значення на сучасному ринку фінансових послуг в Україні. Огляд статистичних даних щодо кількості діючих ломбардів в Україні, розміру їх активів у динаміці останніх років, вивчення сутності та основних функцій ломбарду показав велике значення на ринку позичкового капіталу та дав змогу довести, що через кредитування фізичних осіб у населення виявляється його потенціал, який є своєрідним імпульсом економічного зростання країни.

2. На підставі дослідження питань документального забезпечення ломбардних операцій та їх відображення у первинній документації, облікових регістрах, фінансовій та податковій звітності доведено, що документальне формується за особливими правилами у відповідності до законодавчих та інших нормативних вимог. Доведено, що з метою поліпшення документування у таких фінансових установах доцільно будувати схему документообігу кредитних операцій з урахуванням специфіки ломбардних операцій: від надання до повернення позики та видачі заставленого майна. Підкреслено, що повне, достовірне і своєчасне документальне забезпечення дозволяє раціонально організувати бухгалтерський облік та ефективно здійснювати контроль в ломбардній сфері.

3. Вивчення порядку відображення в бухгалтерському обліку операцій від ломбардної діяльності та наведення типових бухгалтерських проводок по операціям з надання та погашення фінансового кредиту із застосуванням основного джерела покриття кредиту - заставленого майна, показало, що бухгалтерський облік у фінансовій установі має бути

організованим таким чином, щоб забезпечувати повну, своєчасну та достовірну інформацію у системі управління. Це допомагає забезпечити внутрішню стабільність ломбардів та загалом підвищити довіру клієнтів до діяльності таких небанківських фінансових установ.

4. Для розкриття прикладних аспектів обліку та оподаткування ломбардних операцій у роботі дана загальна економічна характеристика досліджуваного підприємства: Одеського відділення Повного товариства «Ломбард-скарбниця», яке не має статусу юридичної особи та здійснює свою діяльність відповідно до Положення про Відокремлений підрозділ, затвердженого головним підприємством - Повним товариством «Ломбард-скарбниця». Відділення ломбарду у періоді дослідження, здійснювало фінансові послуги, які не суперечать засновницькому договору головного підприємства та Положенню про Відокремлений підрозділ, а саме:

- надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів;
- супутні послуги, у тому числі оцінку заставленого майна, реалізацію заставленого майна.

Майно, яким керується Відділення ломбарду, належить Головному підприємству і знаходиться на балансі головного підприємства. Грошові кошти та майно, яке набуто за результатами діяльності Відділення ломбарду є власністю головного підприємства. Відділення ломбарду на постійній основі подає Головному підприємству внутрішню звітність у сфері обліку та оподаткування. Огляд основних показників фінансової звітності головного підприємства показало, що на кінець звітного періоду його фінансовий стан покращився та зросла конкурентоспроможність ломбарду у ринковому середовищі.

5. Загальне ознайомлення з бізнесом досліджуваного підприємства дало можливість визначити особливості відображення ломбардних операцій у системі обліку та оподаткування. Доведено, що дослідження прикладних аспектів обліку та оподаткування таких операцій дає змогу розкрити їх

специфіку та продовжити дослідження у напрямку удосконалення системи обліку та контролю.

6. Результати проведеного аналізу кредитної діяльності ломбардних установ через визначення складу, структури і динаміки активів, кредитного ризику, прибутковості активів та показників ефективності основної діяльності ломбарду свідчать про стабільну діяльність ломбарду. Проведене оцінювання кредитоспроможності клієнтів-позичальників на підставі кредитного скорингу, що базується на бальній оцінці факторів кредитного ризику дало змогу виявляти кредитний ризик, пов'язаний з неповернення коштів, та покривати всі витрати на реалізацію заставного майна та загалом отримувати досить високі відсотки під час кредитування.

7. З метою розкриття методичних аспектів аудиту фінансової звітності ломбардів у роботі визначено мета, завдання, джерела аудиторської перевірки, послідовні етапи аудиту, основні аудиторські процедури. Доведено, що при перевірці ломбарду аудиторські процедури загалом не відрізняються від аудиту інших фінансових установ, але особливого підходу потребують питання, пов'язані з перевіркою:

- оформлення відносин позики та зберігання;
- доходів за різними видами діяльності;
- обов'язкового страхування заставленого майна.
- системи внутрішнього контролю ломбарду.

Таке розкриття методичних аспектів аудиту фінансової звітності дало можливість довести, що обов'язковий аудит фінансової звітності ломбардів є важливим компонентом регуляторної політики нашої держави у сфері надання фінансових послуг. Тому уявляється важливим удосконалювати документальне забезпечення аудиторської перевірки шляхом впровадження різних форм робочої документації, яка є підґрунтям аудиторських висновків.

8. Під час дослідження регуляторної політики держави щодо діяльності ломбардів з'ясовано, що НБУ є головним регулятором, який регулює діяльність учасників ринку небанківських фінансових послуг, зокрема

ломбардів. До основних питань, які підлягають вирішенню НБУ відносяться питання, пов'язані з: правомірністю надання ліцензій; проведенням нагляду та перевірок; здійсненням фінансового моніторингу тощо. У цьому сенсі у роботі розглянуто основні методичні підходи до контрольних дій регулятора, зокрема у частині проведення фінансового моніторингу фінансових установ. Це дало змогу виявити проблемні аспекти контролю небанківських установ та розглянути заходи регулювання ринку ломбардних операцій, які пропонуються державними інституціями, для підвищення ефективності фінансових послуг в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021р. № 1953-IX / Верховна Рада України. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/T211953?an=734>
2. Конев В. Якщо ломбардам добре, отже, всім іншим – не дуже. *Дзеркало тижня*. 10 вересня, 2023. URL : <https://zn.ua/ukr/finances/jakshcho-lombardam-dobre-otzhe-vsime-inshim-ne-duzhe.html>
3. Власенко Н.О., Миськова Т.О. Сучасний стан ломбардів в Україні. 2017. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/37-1.pdf>
4. Україна ломбарди. *Ломбард Єв.Ро.Фінанс*. 2024. URL: <https://eurofinance.com.ua/ukraina%20lombards#:~:text=>
5. Кобилецький В. Р. Рентабельність. Сутність та показники. *Financial Analysis*. URL : <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku-2/229-rentabelnist>
6. Беркаль М. Гроші в обмін на смартфони, чайники і ручки. Як змінився ринок ломбардів в Україні і які кредити вони пропонують. *Фінанси*. 18.04.2023 URL: <https://delo.ua/finance/grosi-v-obmin-na-smartfoni-cainiki-i-rucki-yak-zminivsyia-rinok-lombardiv-v-ukrayini-i-yaki-krediti-voni-proponuyut-415220/>
7. Дика О. С. Документування операцій з заставою в ломбардах. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1722/1/171.pdf>
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
9. Віндіктова В. С. Особливості ведення бухгалтерського обліку в ломбардах. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса* С. 79-85. <file:///C:/Users/sky/Downloads/15799-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-31434-1-10-20240523.pdf>

10. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI / Верховна Рада України. URL : www.zakon.rada.gov.ua/

11. Про заставу: Закон України за № 2654-XII від 02.10.1992 р. / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>

12. Про затвердження форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску і Порядку заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску: Наказ Міністерства фінансів України № 4 від 13.01.2015 р., із останніми змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства фінансів № 113 від 02.03.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-15#Text>

13. Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей: Закон України від 06.06.1995 р. № 217/95-ВР / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/217/95-%D0%B2%D1%80>

14. Клімова О. І. Облік в галузях економіки: навчально-методичний посібник. Донецький державний університет управління. Маріуполь: ДонДУУ, 2016. 335 с.

15. Стечишин Т. Б. Сучасні банківські методики визначення кредитоспроможності позичальника – фізичної особи. *Наука молода: зб. наук. праць молодих вчених THEU*. 2015. № 23. С. 82-93.

16. Мирончук В. М. Використання функції Харрінгтона при оцінюванні фінансової стійкості банків України. *Економіка. Управління. Інновації*. 2012. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_1_32

17. Бондаренко Н. М., Сітенко В. О. Удосконалення обліку кредитних операцій у ломбардах. *Accounting and Finance*, № 2 (88) 2020. С. 5-11.

18. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.1993 р. № 3125-XII / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19/conv#n383>

19. Овчаренко В. Особливості аудиту фінансової звітності небанківських фінустанов. *Аудитор України*. №7-8 (224-225) липень-серпень 2014. С. 29-38. URL : https://www.pspaudit.com.ua/files/ovcarenko_29-38.pdf

20. Оприлюднено підходи до майбутнього регулювання ринку ломбардів: НБУ. 13.05.2020. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oprilyudneno-pidhodi-do-maybutnogo-regulyuvannya-rinku-lombardiv>

21. Овдієнко В. М., Проскуріна Н. М. Особливості аудиту облікової політики. Облікова політика підприємства: сучасний стан, проблеми формування та шляхи вирішення. Збірник доповідей науково-практичного семінару. Запоріжжя : Друкарський салон «А+». Вип. 10. 2019. 60 с.

22. Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами: Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 26.04.2005 р. № 3981. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0565-05>

23. Як ломбарди працюють під час війни? *Дебет-Кредит*. 26.04.2022. URL: <https://news.dtki.ua/finance/bank-system/75990-iaak-lombardi-praciuiut-pid-cas-viini>

24. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/361-20/conv>

25. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного банку

України від 28.07.2020 р. № 107. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>

26. Контроль ломбарду. Наскільки чесний ваш співробітник? Glaz SYSTEMS. 15.05.2019. URL : https://glaz.systems/uk/public_news/kontrol-lombarda-naskolko-chesten-vash-sotrudnik